04/1970

TRANSPARENȚA BISERICII ÎN VIAȚA SACRAMENTALĂ

de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE

A vorbi despre încorporarea în Biserică înseamnă a vorbi despre încorporarea în Hristos, întrucît Biserica este comunitatea celor «împreună sădiți» în Hristos. Ea este prin aceasta transparentă pentru Hristos. Această transparență e și un dat, și o misiune, o îndatorire.

Această transparență are două sensuri: 1. Ea e transparentă în sensul că e atît de subțiată încît prin ea nu se vede decît Hristos, că ea nu vede decît pe Hristos, potrivit cuvîntului Sfîntului Apostol Pavel: «Căci am judecat să nu mai știu între voi decît pe Iisus Hristos și pe Acela răstignit» (I Cor. II, 2); 2. Ea e transparentă și în sensul că Hristos e imprimat în toată ființa ei și a membrilor ei, că ea reflectă pe Hristos. Privind continuu la Hristos, chipul Lui se imprimă în ea. Omenescul din Biserică nu se evaporă pur și simplu, în așa fel ca Hristos să apară prin ea ca printr-un coridor, sau ca printr-un geam incolor.

Cele două sensuri sînt strîns îmbinate. De aceea nu se pot vedea în concret separat; numai în abstract se poate vorbi separat despre unul sau altul din ele.

1. Temelia pentru aceste două sensuri ale transparenței Bisericii pentru Hristos, este pusă prin Botez. Botezul e cauza primă, dacă nu cea principală a acestei transparențe a Bisericii. Faptul acesta îl scoate în relief atît Sfînta Scriptură, cît și scrierile Sfinților Părinți.

Mai întîi semnalăm că chiar numirile ce se dau Bisericii în Noul Testament implică transparența ei pentru Hristos. Unele din ele implică mai mult transparența ei în sensul de vedere a lui Hristos prin subțirimea ei, prin neputința unei existențe de sine a ei; altele implică transparența mai mult în sensul de imprimare a lui Hristos în ea, de purtătoare a chipului lui Hristos.

a) Numele principal de ἐκκλησία[1], dat Bisericii în Noul Testament, o desemnează ca pe comunitatea celor chemați din lume la Hristos, sau în jurul Lui. Sensul acesta îl are în vedere Sfîntul Ioan Gură de Aur, cînd referă la Biserică cuvintele psalmistului: «Uită poporul tău și casa părintelui tău» și adaugă de la sine: «Căci nu vii la cineva străin, ci la Cel ce te-a făcut pe tine și te ocrotește și te îngrijește»[2]. Ca atare numele ἐκκλησία indică, fără să o spună direct, pe Hristos ca centrul ei. Aceeași implicare a preocupării esențiale de Hristos o indică și numirea de «popor al lui Dumnezeu»[3].

---

1. Fapte V, 11; 1 Cor. IV, 17; XII. 28; XIV, 4; XV, 9; Gal. 1, 13; Filip. III, 6; Efes. 1, 22; V, 23; III, 10; I Tim. III, 15; Evr. XII, 23.

2. Sf. Ioan Gură de Aur, *Explicație la Psalmi. Psalm 44,* la J. Bareille, *Oeuvres complètes de St. Jean Chrysostome,* t. IX, col. 212.

3. Tit II, 14; Evr. IV, 9 etc.

Această comunitate nu s-ar putea înțelege fără Hristos ca izvorul ei de viață și ca centrul tuturor preocupărilor ei. Cei ce fac parte din ea trăiesc interior această concentrare a privirilor lor sufletești spre Hristos. Privirile lor spirituale sînt ațintite spre El, întrucît cred în El ca în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat și înviat, care le asigură viața eternă și prin aceasta dă un sens deplin vieții lor. Fără acest centru nu s-ar fi putut întemeia și nu s-ar putea menține această comunitate, în unitatea ei. O Biserică în care s-ar slăbi această concentrare a privirilor tuturor membrilor ei spre Hristos ca centrul lor și aceste priviri s-ar îndrepta spre scopuri pămîntești, ar slăbi ca Biserică, devenind o societate cu un accentuat caracter autonom. În definiția Bisericii intră ca factor esențial referirea ei la Hristos ca la centrul ei. De aceea Sfîntul Apostol Pavel îndeamnă pe adresanții săi să țină la Hristos ca la capul care-i ține uniți într-un trup sau în Biserică «de la care tot trupul își sporește creșterea» (Col. II, 19). Sfîntul Ioan Gură de Aur, explicînd cuvintele Sfîntului Apostol Pavel : «S-au despărțit de cap, de care depinde tot trupul» (Col. II, 19), zice : «De acolo își are existența (trupul) și existența cea bună. De ce părăsești deci capul, ținîndu-te de membre ? Dacă ai cădea de acolo, de unde depinde tot trupul, te-ai pierdut. Oricine ar fi cineva, zice, nu numai viața, ci și încadrarea o are de acolo. Toată Biserica crește pînă se ține de cap» [4].

Biserica numai întrucît uită, așa-zicînd, de ea și se preocupă în mod esențial de Hristos, este Biserică. Asemănarea Bisericii cu o mireasă și a lui Hristos cu mirele ei reliefează în modul cel mai accentuat această preocupare esențială și absorbitoare a Bisericii de Hristos, această continuă autodepășire a ei.

Membrii Bisericii sînt stăpîniți în primul rînd și în mod esențial de Hristos și numai de aceea formează Biserica. Biserica trebuie să simtă impulsul irezistibil să spună ca și Sfîntul Apostol Pavel : «De toate m-am lipsit și pe toate le socotesc gunoaie, ca să dobîndesc pe Hristos» (Filip. III, 9). Fiecare membru al ei și ea în întregime trebuie să aibă conștiința exprimată de Sfîntul Apostol Pavel : «Acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine» (Gal. III, 20).

Numai pentru că se văd privind sufletește împreună spre Hristos, sau se văd «împreună sădiți» *în Hristos,* se văd că sînt *împreună,* că formează Biserica. Nu din a fi împreună rezultă a fi în Hristos, ci din a fi în același Hristos rezultă a fi împreună peste tot.

Biserica este expresia credinței comune în Hristos, a referirii comune la El. Credința comună în Hristos, preocuparea esențială comună de Hristos, e fundamentul sau esența Bisericii, nu invers. Desigur, în referirea comună la Hristos e implicată Biserica. Numim referirea comună la Hristos fundamentul Bisericii nu pentru că această referire ar avea o prioritate temporală față de Biserică, ci prioritate de fundament, sau pentru că constituie preocuparea directă și esențială a celor ce numai prin aceasta formează Biserica. Desigur, intrarea în relația personală cu Hristos nu poate avea loc pe de altă parte decît intrînd în

---

4. *Hom. VIII la Ep. Col.*, la J. Bareille, *op. cit.*, t. XIX, col. 100.

cîmpul în care e prezentă «energia unificatoare şi sfinţitoare a Duhului Sfînt, adică în Biserică» [5], cîmp format de cei în care lucrează deja această energie.

De aceea în rînduiala Tainei Botezului accentul esenţial se pune pe «împreunarea cu Hristos» a celui ce se botează, după ce în prealabil i s-a cerut să se lepede «de satana şi de toate lucrurile lui». Toată rînduiala Botezului prezintă această Taină ca întemeierea unei relaţii personale a celui ce se botează cu Hristos, nu ca primirea unui har dintr-un depozit impersonal al Bisericii. Toate rugăciunile şi actele preotului sînt un dialog al lui cu Dumnezeu pentru primirea celui ce se botează în relaţia personală cu Sine. Biserica, sau comunitatea celor ce se află de mai înainte «sădiţi în Hristos» se roagă lui Hristos la Botez, pentru ca să-l sădească şi pe cel ce se botează acum în El însuşi împreună cu ea, «să-l facă părtaş morţii şi învierii lui Hristos Dumnezeul nostru».

Expresiile din rînduiala Tainei Botezului sînt foarte vechi. Ele sînt explicate de Sfîntul Chiril al Ierusalimului, de Sfîntul Vasile cel Mare, de autorul Scrierilor areopagitice. Ele se bazează pe declaraţiile Sfîntului Apostol Pavel: «Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat» (Gal. III, 21); sau: «Am fost împreună sădiţi în asemănarea morţii Lui» (Rom. VI, 5).

După constatarea formală a acestui sens al transparenţei Bisericii pentru Hristos, realizată prin Botez, e necesar să se indice cîteva temeiuri biblice şi patristice pentru sensul al doilea al acestei transparenţe, adică pentru imprimarea lui Hristos în Biserică.

b) Chiar expresiile «împreunarea cu Hristos», «îmbrăcarea în Hristos», «împreună sădirea în asemănarea morţii Lui» etc. din rînduiala Botezului, arată acest al doilea sens al transparenţei Bisericii pentru Hristos, întemeiată pe Botezul celor ce devin membri ai ei. Acest al doilea sens al transparenţei Bisericii pentru Hristos este indicat de foarte multe ori în Noul Testament şi în scrisul Sfinţilor Părinţi, atît prin prezentarea Bisericii prin alte figuri, cît şi prin explicarea Botezului.

El e indicat în primul rînd în imaginea Bisericii ca «trup» al Domnului folosită de Sfîntul Apostol Pavel (Efes. I, 23; Col. I, 24; I Cor. XII, 12—28). Sfîntul Apostol Pavel nu consideră Biserica trup al lui Hristos în mod abstract, ci ca comunitate a credincioşilor: «Noi cei mulţi sîntem un trup» (I Cor. X, 17). «Iar voi sînteţi trupul lui Hristos şi mădulare în parte» (I Cor. XII, 27; XII, 12; XII, 14). «Trupurile voastre sînt mădulare ale lui Hristos» (I Cor. VI, 15). «Sîntem mădulare ale trupului Lui» (Efes. I, 28).

În considerarea Bisericii ca trup al lui Hristos, care este capul ei, se afirmă atît poziţia centrală a lui Hristos în ea, cît şi manifestarea Lui prin ea. Căci trupul e format după chipul capului şi îndeplineşte intenţiile Lui; şi fiecare mădular, deşi e altfel decît celelalte, serveşte capului şi are imprimat în sine specificul capului. Trupul e o continuă exprimare efectivă a capului.

---

5. John Kaloghirou, *Sacred Tradition, its source and its Task in the Church*, în «The Greek Orthodox theological Review», nr. 1, 1965, p. 117.

Dar Sfîntul Apostol Pavel afirmă totodată că credincioșii devin «un trup», sau mădulare ale trupului lui Hristos, prin Botez. «Noi toți ne-am botezat într-un Duh spre (a fi) un trup» (I Cor. XII, 12). Prin Botez devenim deci ai lui Hristos, dar prin aceasta devenim mădulare ale trupului cel unul al lui Hristos, deci ne adăugăm într-un mod oarecum organic Bisericii.

Dar Sfîntul Apostol Pavel merge mai departe, precizînd că unirea cu Hristos prin Botez, și deci cu ceilalți care s-au botezat, e o participare la moartea lui Hristos și un început de participare la învierea Lui. «Cîți ne-am botezat în Hristos Iisus, în moartea Lui ne-am botezat; deci ne-am îngropat cu El prin botez în moartea Lui, ca precum s-a sculat din morți prin slava Tatălui, așa și noi să umblăm în înnoirea vieții. Căci dacă am fost sădiți în asemănarea morții Lui, vom fi și în înviere. Aceasta cunoscînd că omul cel vechi al nostru s-a răstignit împreună cu El, ca să fie desființat trupul păcatului, ca să nu mai slujim păcatului... Iar dacă am murit cu Hristos, cu Hristos vom și învia» (Rom. VI, 3—8).

În aceste cuvinte se afirmă clar că Hristos se reflectă nu ca simplă Persoană stăpînitoare în credincioși, ci ca Persoană definită prin moartea și învierea Sa. Credincioșii și deci și trupul lui Hristos pe care ei îl constituie reflectă în existența lor pe Hristos care a murit și a înviat. Sfîntul Ioan Gură de Aur zice: «Pavel în toate rîvnește să arate că toate le avem cîte le are și Hristos. Și în toate epistolele sale preocuparea lui este să arate că în toate ne împărtășim de El» (ἐκ πᾶσι κοινωνοῦντα αὐτῷ)[6].

Reflectarea lui Hristos care a murit în credincioși se produce întrucît moartea și învierea lui Hristos devin stări actuale proprii credincioșilor și deci și ale Bisericii ca totalitate; ea e o participare a lor la moartea și învierea Lui. Participarea aceasta și prin aceasta încorporarea în trupul tainic al lui Hristos începe prin Botez[7].

După Sfîntul Apostol Pavel și după Sfinții Părinți, ontologicul comportă un aspect etic și în baza acestui fapt el își face trecerea de la o persoană la alta. Dar și invers: eticul comportă un aspect ontologic. O viață moartă pentru păcat are nu numai un caracter etic, ci și unul ontologic. Dar ea, fiind o viață nouă, duce la înviere. De aceea moartea și învierea lui Hristos, avînd în ele concentrată o viață nouă sub raport etic-spiritual, iradiază o forță spirituală-etică din ele.

Moartea lui Hristos în aspectul ei etic e permanentă în El. El e ca om într-o stare de predare continuă față de Tatăl și această stare o iradiază în credincioși. Iar starea Lui de înviere comportînd de asemenea o stare spiritual-etică în El, iradiază această stare de înnoire spirituală și în credincioși.

---

6. Sf. Ioan Gură de Aur, *Hom. VII la Ep. Col.*, la J. Bareille, *op. cit.*, t. XIX, col. 103.

7. Odo Casel, *Mysteriengegenwart, Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, Münster i. W., 8 Band, 1928: «Durch die Taufe hat der Christ Anteil an Christi eigenem Sterben und Auferstehung gewonnen; er ist mit Christus gestorben und mit ihm auferstanden» (p. 68). «Paul însuși vede, cum arată 1 Cor. XII, 13 și Rom. VI, 31, încorporarea sa în trupul tainic al Domnului, experiența morții și a învierii Domnului, credința, învierea viitoare din morți (Rom. V, 8), realizată prin Botez» (p. 81). Wirkenhauser (La Odo Casel, *op. cit.*, p. 170): «Comuniunea cu Hristos este deci o comuniune cu Hristos cel mort și înviat».

Desigur, în forța etică a morții și învierii pe care Hristos o iradiază în credincioși e implicată și moartea și învierea Lui ca evenimente ontologice, care au modificat firea Lui umană. Prin aceasta forța spiritual-etică iradiată în credincioși e capabilă, avînd această sursă ontologică în moartea și învierea Domnului, să producă în credincioși o modificare echivalentă cu rezultatul morții în El și să-i conducă spre învierea lor. Credincioșii, botezîndu-se, se împărtășesc astfel în mod real de moartea lui Hristos, întrucît ființa lor moare în adîncul ei ultim vieții de mai înainte, ascunzîndu-se cu Hristos în Dumnezeu (Col. III, 3). Dar această moarte ontologică se manifestă etic într-o moarte față de păcat, într-o slăbire a plăcerii pentru poftele păcatului.

Sfîntul Ioan Gură de Aur zice: «Precum Hristos a murit pe cruce, așa murim noi în Botez nu trupului, ci păcatului» [8]. Noi nu murim cu trupul în Botez, căci trebuie să ne continuăm viața pe pămînt. Dar există totuși o anumită legătură între moartea omului vechi din noi și moartea Domnului cu trupul pe cruce. Are și moartea omului vechi din noi un caracter ontologic, dar un caracter spiritual sau etic-ontologic, care se hrănește din moartea cu trupul a Domnului, așa cum și înnoirea vieții noastre se hrănește din învierea Lui și duce la învierea noastră cu trupul. Moartea noastră, deși «în asemănarea morții lui Hristos», e totuși reală, căci așa cum vom învia cu adevărat cu Hristos care a înviat și arvuna o avem în «înnoirea vieții» noastre, așa a trebuit să murim în mod real cu El, care a murit.

Moartea noastră cu Hristos aparține trecutului, momentului în care ne-am botezat; învierea e o perspectivă de viitor. Dar înnoirea vieții e puntea între amîndouă, e anticiparea învierii. Acesta e omul devenit «în chipul lui Hristos» care a murit și a înviat. «De aceea omul cel vechi a murit și a înviat cel nou, cel ce a devenit în chipul asemănării morții Lui» (ὁ σύμμορφος ἐν τῷ ὁμοιώματί τοῦ θανάτου αὐτου)[9].

Odo Casel întrebîndu-se cum e posibil ca Hristos, care nu mai moare odată ce a înviat, să poată fi totuși în starea morții în momentul cînd cineva se botează, ca să-i dea acestuia putința să participe la moartea Lui, spune: «ne aflăm aci pe pragul misterului» [10]. Totuși el vrea să determine oarecum această moarte a lui Hristos, numind-o «moarte mistică», sau o moarte care se produce «pe cale sacramentală» [11]. Ba chiar încearcă să explice această «moarte mistică» ce se produce «pe cale sacramentală» ca o lucrare a lui Hristos prin Duhul Său [12]. El ține să accentueze că moartea celui ce se botează cu Hristos nu e numai un act moral și nu se produce numai în virtutea unui har

---

8. *Hom. XI la Evr.*, la J. Bareille, *op. cit.*, t. XX, col. 207. 9. *Ibidem.*

10. *Op. cit.*, p. 158: «Denn der Christ muss tatsächlich der Sünde sterben, deshalb muss auch der Christi Tod real sein». «Wie kann aber der sterben, der im ewigen Leben ist? Hier stehen wir an der Schwelle des Mysteriums». 11. *Ibidem.*

12. «In locul prezenței corporale, văzute, a pășit așadar prezența spirituală în credință și în sacramente, care însă tocmai de aceea nu e mai slabă ca aceea, ci e mai tare, pentru că se întemeiază toată pe Duh. Și trupul Domnului a devenit acum pnevmatic» *(op. cit.*, p. 155).

împărtăşit aceluia[13]. Reliefarea acestui adevăr ne bucură, căci prin aceasta se dă putinţa să se vadă Biserica în calitate de comunitate în Hristos, nu detaşată de Hristos. Dar ni se pare că el n-a putut duce pînă la capăt explicarea prezenţei lui Hristos în Taine şi n-a pus suficient în relief întîlnirea în Botez a omului, ce se botează cu Hristos Cel ce moare şi înviază din cauza separaţiei pe care o face între ontologic şi etic[14].

Separaţia aceasta nu ni se pare că o face nici Sfîntul Apostol Pavel, nici Sfinţii Părinţi. La ei ontologicul implică eticul şi viceversa. Eticul modifică adică firea şi modificarea firii se manifestă în comportamente etice. Forţa etică a unei vieţuiri noi implică şi produce o transformare a fiinţei. O vieţuire etică nouă creşte din imprimarea Duhului lui Hristos, a omului nou, în cel ce se botează. «Prin prezenţa Duhului Cincizecimii, în inimile creştinilor, ele pot fi transformate şi transfuzate zi de zi de lumină şi bucurie şi de pacea şi iubirea Duhului lui Dumnezeu»[15]. «Moartea faţă de păcat», de care vorbesc Sfîntul Apostol Pavel şi Sfîntul Ioan Gură de Aur, dar pe care ei o consideră totodată o moarte reală, este o moarte ontologic-etică, sau etic-ontologică. Iar înnoirea vieţii, care provine din învierea reală a lui Hristos, este o înviere etică, ce are potenţial în ea învierea reală şi duce la ea.

Desigur, omul botezat nu e un om care nu mai poate păcătui şi nu mai păcătuieşte de fapt. Dar forţa păcatului, care constituia un mod necuvenit al firii, sau o structură introdusă în ea prin păcat, sau o desfigurare a structurii ei adevărate, a fost desfiinţată prin Botez. Omul după Botez poate să nu mai păcătuiască şi deci e scăpat principial de moartea veşnică. Desigur această putinţă se actualizează în el dacă aduce şi contribuţia voinţei lui. Dar o dată cu desfiinţarea structurii sale păcătoase ,cu zdrobirea forţei păcatului ,i s-a dat şi o întărire a voinţei ca să poată să nu mai păcătuiască. S-a pus în el o structură ontologică nouă, sau s-a restabilit cea autentică. Dar această temelie e totodată o forţă etică[16]. Ceea ce s-a petrecut în om în actul Botezului e numit de Sfîntul Apostol Pavel altădată «dezbrăcarea trupului cărnii» (Col. II, 11), adică golirea de putere a complexului de pofte şi de pasiuni care s-a îmbibat în om în urma căderii în păcat şi îmbrăcarea lui Hristos, sau îmbibarea în el a simţirilor şi tendinţelor curate ale trupului lui Hristos.

Aceasta e însă numai o latură a ceea ce s-a petrecut în Botez. Cealaltă e sădirea în el a forţei învierii lui Hristos, care e o forţă nu numai etică, ci şi ontologică, o punere a firii pe drumul învierii prin înnoirea

13. Odo Casel, *op. cit.*, p. 158, spune: «Es muss also ein anderes Mitsterben gemeint sein, also ein wesenhaftes, auf dem jenes moralisches sich erst aufbaut, ja durch das es überhaupt möglich wird». Casel, adoptînd moartea ontologică cu Hristos, respinge ideea altor teologi catolici despre moartea pur etică cu Hristos.

14. Poate că avem şi aci una din distincţiile spiritului occidental, care sînt străine Orientului creştin. Dacă în romano-catolicism eticul şi ontologicul au fost separate, dar legătura între ele n-a fost ruptă, în protestantism legătura aceasta se pare că a fost ruptă.

15. Boris Bobrinskoy, *The Continuity of the Church in the Orthodoxy*, în «Sobornost», nr. 1, 1965, p. 26.

vieții. E nu numai o forță etică, ci și ontologică, pentru că nu se așteaptă totul numai de la efortul omului, ci se pune o bază de sus pentru acest efort, deși acest efort al omului e necesar și el. Aceste două laturi sînt în legătură [17]. De aceea, deși într-un sens moartea omului față de păcat s-a produs la Botez, ea are și o continuare, o consolidare, o întărire, cum are și creșterea omului în viața cea nouă, adică o înaintare spre înviere. De aceea Sfîntul Apostol Pavel zice: «Astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața» (II Cor. IV, 12); sau: «Dacă omul nostru cel dinafară se prăpădește, omul nostru cel dinăuntru se innoiește din zi în zi» (II Cor. IV, 16).

În baza caracterului ontologic-etic al morții putem înțelege și prelungirea stării de jertfă în Hristos, deși pe de altă parte El nu mai moare. Hristos n-a păcătuit nici înaintea morții Sale pe cruce și n-ar putea păcătui nici după aceea. De aceea moartea Lui n-a fost o moarte față de păcat și prelungirea stării Lui de jertfă nu e o prelungire a unei stări ce se opune păcatului. Dar moartea Lui a fost o predare totală Tatălui ca om și El continuă să fie în această stare. Ea înseamnă însă o stare total contrară față de ceea ce s-ar putea numi păcat.

Dacă, după Părinții greci, la Dumnezeu existența e una cu binele, Hristos a ridicat natura Sa umană la această stare în care persistența nesovăitoare în bine echivalează cu întărirea ei în cea mai adevărată existență în Dumnezeu. Ea e totodată starea de predare totală Tatălui [18]. Această stare de totală predare Tatălui ni se împărtășește în Botez ca moarte a noastră față de păcat, ca putere a noastră față de păcat, ca putere de a nu mai sucomba sub păcatul care pentru noi rămîne mereu posibil pe pămînt, cum n-a fost niciodată pe pămînt și nu e nici în cer pentru Hristos.

Hristos primind o dată moartea nu mai moare pentru că a consolidat prin ea firea Sa umană definitiv în rezistență la orice ispită, într-o definitivă moarte față de orice ispită. Starea aceasta ne-o comunică și nouă prin Botez. Iar dacă rămînem în ea nici noi nu vom mai muri, pentru că sîntem definitiv morți păcatului, ci vom învia la viața

16. Sf. Marcu Ascetul, *Despre Botez*, în *Filocalia*, trad. rom., vol. I, ed. II, p. 290 (P. G. LXV, 985—1026): «Drept aceea, omule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea pentru care ai luat puterea și te pregătește ca să primești arătarea celui ce locuiește în tine».

17. Sf. Ioan Gură de Aur zice în acest sens: «Piatra cea din capul unghiului ține și zidurile și temeliile. În ea e toată clădirea... și uneori îl arată (pe Hristos) ținînd și armonizînd de sus tot trupul, altădată purtînd clădirea de jos și fiind rădăcina ei» (*Hom. VI la Ep. Efes.* la J. Bareille, *op. cit.*, t. XVIII, col. 225).

18. Sf. Maxim Mărturisitorul explică acceptarea morții de către Hristos ca o persistență neclintită a Lui în bine, ca o neacceptare a compromisului. Hristos, dus la moarte de căpeteniile iudeilor, n-a răspuns dușmăniei acestora cu ură, cum ar fi voit satana, n-a căzut în rău. «Dar Domnul, ca un Dumnezeu, cunoscînd gîndurile diavolului, nu a urît pe farisei, puși la lucru de el (căci cum ar fi făcut-o, fiind prin fire bun?), ci, prin iubirea față de ei, bătea pe cei ce lucrau prin ei. Acesta a fost așadar scopul Domnului, ca pe de o parte să asculte de Tatăl pînă la moarte ca un om, pentru noi, păzind porunca iubirii; iar pe de alta să biruiască pe diavol, pătimind de la el prin cărturarii și fariseii, puși la lucru de el» (*Cuvînt ascetic*, în *Filocalie* trad. rom. vol. II, p. 8—9).

eternă[19]. În această stare de jertfă a lui Hristos, ca într-un ocean al purității și al puterii de rezistență împotriva ispitelor, sîntem sădiți noi prin Botez.

Toate expresiile Sfîntului Apostol Pavel despre moartea, învierea, prefacerea omului, sădirea și îmbrăcarea lui în Hristos, ca evenimente etic-ontologice sînt amintite în rînduiala Botezului și au fost comentate de Sfinții Părinți. Preotul cere într-o rugăciune din această slujbă: «Tu ne-ai dăruit nouă de sus a doua naștere prin apă și prin Duh. Arată-Te, Doamne, în apa aceasta și dă acestuia care se botează să se prefacă prin ea, ca să lepede pe omul cel vechi, stricăcios cu poftele și să se îmbrace în cel nou care este înnoit după chipul Celui ce l-a zidit pe el, ca fiind împreună sădit în asemănarea morții Tale prin Botez, să se facă părtaș și învierii».

Prin această participare la Hristos cel răstignit și înviat, cei botezați iau chipul lui Hristos, sau devin împreună purtători ai chipului lui Hristos (σύμμορφοι). Chipul lor cel nou e chipul lui Hristos imprimat în ei și prin aceasta în Biserică.

Sfîntul Chiril al Alexandriei spune că toți cei ce sînt în trupul lui Hristos, deci care îl au pe El drept cap «se configurează (ἀναμορφουμένων) prin El spre nestricăciune»[20]. Teofan al Niceei, un scriitor bizantin din secolul al XIV-lea, zice: «Căci întîi trebuie să se facă mădularele asemenea capului, ceea ce înfăptuiește dumnezeiescul Botez, apoi să se unească cu capul, unire care se înfăptuiește prin dumnezeiasca Împărtășanie»[21].

Sfîntul Vasile cel Mare spune că prin Botez ne modelăm după omul nostru cel dinăuntru împreună cu Hristos, după măsura întrupării Lui (κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ), adică după măsura umanității asumate de El și modelată de dumnezeirea Sa[22]. Asemănarea cu Hristos e de ordin spiritual și se realizează prin Duhul lui Hristos lucrător în noi. Ea constă în faptul că din trupești am devenit spirituali[23]. Devenim «duh», «transformînd modul nostru (de a fi și de a ne comporta), datorită întăririi omului nostru cel dinăuntru prin Duhul»[24]. Observăm aceeași identificare a eticului cu ontologicul.

Chipul lui Hristos imprimat în noi și transparent prin noi se arată în simțirile, în gîndurile, în faptele noastre, în virtuțile noastre, într-un etic înnoit, care indică duhul întărit, sau firea noastră restaurată.

Transparența lui Hristos, a umanității restaurate și îndumnezeite în El, prin Biserică, sau transparența Bisericii pentru Hristos se arată

---

19. Sf. Vasile cel Mare zice: «Precum Hristos murind pentru noi și sculîndu-se pentru noi nu mai moare, așa și noi o dată botezați întru asemănarea morții Lui, să murim păcatului; și ridicați din Botez ca din moarte, să trăim lui Dumnezeu în Hristos Iisus și să nu mai murim, adică să nu mai păcătuim» (*De Baptismo*; P.G., XXXI, 1553).

20. *Al doilea cuvînt către împărătese*, la Mansi, *Amplissima Collectio Concil*, t. IV, col. 804.

21. Ep. III; P.G., CL, 329—340. 22. *De Baptismo*, lib. I; P.G., XXXI, 1553.

23. «Precum cel născut din cineva după trup este așa cum este cel din care s-a născut, așa și noi în mod necesar născuți din Duhul, sîntem duhovincești, ...duh după păzirea poruncilor lui Dumnezeu» (*op. cit.*, col. 1560). «Dacă trăim Duhului, să ne și conformăm Duhului și așa deveniți locașuri ale duhului să putem mărturisi pe Hristos» (*Op. cit.*, col. 1561).

24. *Op. cit.*, col. 1561: «τὸν τρόπον μετασχηματισθέντες διὰ τοῦ κραταιωθῆναι Πνεύματι τὸν ἔσω ἄνθρωπον».

...tr-o viață după exemplul lui Hristos, dat fiind că Hristos, cu forța umanității Lui exemplare, este imprimat în ea.

Sfîntul Vasile cel Mare stăruie îndelung asupra asemănării noastre cu Hristos prin viața noastră, în baza Botezului. Noi trebuie să avem o viață asemenea celei a lui Hristos, dacă am murit împreună cu El păcatului. Să murim celor oprite și să arătăm credința lucrătoare prin iubire, avînd «o viețuire cerească». Dacă am devenit «duh», să arătăm roadele duhului: «iubirea, bucuria, pacea, răbdarea», dar mai presus de toate iubirea. «Fără iubire, chiar dacă ar împlini cineva poruncile și îndreptările Domnului și s-ar manifesta prin el marile harisme, acestea s-ar socoti fapte ale nelegiuirii» [25].

Avem acum elemente suficiente pentru a defini transparența Bisericii pentru Hristos după conținutul ei și de a înțelege legătura între cele două sensuri ale transparenței.

Biserica este transparentă pentru Hristos prin subțierea umanului, care e însă totodată o moarte a omului vechi îngroșat prin pofte și pasiuni, e o stare de predare lui Dumnezeu și semenilor, un sentiment fericit de absorbire, de scufundare în Dumnezeu, o conștiință care nu mai știe decît de Dumnezeu, care trăiește covîrșitor bunătatea și iubirea Lui și iradierea lor din propria ființă. Desigur această stare se poate trăi în diferite grade și adeseori numai cu intermitențe. Dar un creștin care nu trăiește fie și în grade mai slăbite și măcar cu intermitențe această stare nu e creștin și membru al Bisericii decît cu numele.

Biserica e transparentă prin smerenia umanului din ea, prin reținerea membrilor ei de a se impune între ei și față de ceilalți oameni prin atitudini și acte de putere, de dominare, de voința de a se pune în relief, de a li se arăta superiori. Biserica e transparentă prin stăruința membrilor ei de a manifesta un spirit de respect, de îngăduință, de înțelegere, de pace, de slujire, de iubire între ei și față de toți oamenii. Biserica e transparentă pentru Hristos prin bunătatea, prin bunacuviința și omenia membrilor săi, care înseamnă conștiința limitelor proprii și a nemărginitei puteri și bunătăți a lui Dumnezeu și a valorii cu care i-a înzestrat Dumnezeu pe toți oamenii.

Toate acestea reprezintă transparența atît în sensul de subțirime a umanului, cît și în sensul de reflectare pozitivă a lui Hristos. Căci aceste sensuri ale transparenței sînt puteri și moduri de manifestare ale divinului, care e bunătate, îngăduință, respect al libertății omului, smerenie, iubire și voință de slujire a semenilor, prin omul în care ele se arată și care a ajuns la conștiința lucrării lui Dumnezeu în el. Cu un cuvînt, Biserica are pe Hristos transparent în conștiința sa și-L face transparent celorlalți oameni prin iubirea și slujirea de oameni întru toată smerenia, fără nici o pretenție de a i se sluji. Prin aceasta se conformează capului ei care n-a venit să i se slujească, ci să slujească și voiește să facă aceasta și prin trupul Său tainic. Prin aceasta e moartă față de păcat, purtînd în mod eficient moartea lui Hristos. În aceasta constă tăria Bisericii sau a lui Hristos prin ea, cum a spus Sfîntul Apostol Pavel: «Cu bucurie mă voi lăuda mai degrabă întru neputințele mele,

25. *Op. cit.*, col. 1568.

ca puterea lui Hristos să se sălăşluiască întru mine... Căci cînd sînt slab, atunci sînt tare» (II Cor. XII, 11). Nicolae Cabasila, descriind cum întreaga viaţă creştină trebuie să realizeze un ritm unitar cu viaţa lui Hristos, zice: «Duhul lui Hristos se uneşte cu duhul nostru, voia Lui cu sîngele nostru. Duhul nostru e prins de duhul Lui, voia noastră de puterea voii Lui, lutul nostru este transformat de lucrarea focului Lui» [26].

2. Transparenţa Bisericii pentru Hristos sporeşte prin toate celelalte Taine. Dar ea sporeşte mai ales prin Euharistie. Împărtăşirea de Hristos îi face pe membrii Bisericii să moară tainic şi să învieze tot mai deplin, prin puterea lui Hristos cel mort şi înviat. Teofan al Niceei (secolul al XIV-lea) vorbeşte de continuitatea între Botez şi Euharistie. «De aceea pe cei ce intenţionează să-i unească cu Sine, ca pe nişte mădulare ale Sale, mai întîi îi face de acelaşi chip cu capul, prin Botez, apoi prin comunicarea şi împărtăşirea trupului şi sîngelui propriu, lipeşte de sine şi întreolaltă mădularele acestea deiforme. Pentru aceasta premerge Botezul Sfintei Împărtăşanii. Căci întîi trebuie să se facă mădularele asemenea capului, ceea ce o face dumnezeiescul Botez, apoi să se unească cu capul, unire care se înfăptuieşte prin înfricoşata Euharistie» [27].

S-ar putea spune că moartea şi învierea tainică prin Euharistie e fiinţială, pe cînd cea prin Botez rămîne în ordinea voinţei: e o moarte ce se manifestă în actele unei vieţi înnoite. Moartea prin Botez e pentru o viaţă nouă pe pămînt, pe cînd moartea prin Euharistie e o moarte pentru orice viaţă de pe pămînt, e o moarte pentru învierea la altă viaţă decît cea pămîntească. Moartea prin Botez e şi ea ontologică, căci eticul nu e despărţit de ontologic. Tot chipul vieţii pămînteşti devine mort în rădăcinile lui.

Sfîntul Grigorie Palama o spune aceasta în următorul mod: «De aceea, deşi prin dumnezeiescul Botez Domnul ne-a renăscut, iar prin Duhul Sfînt ne-a pecetluit pentru ziua răscumpărării, totuşi ne-a lăsat să avem încă un trup muritor şi pătimitor şi scoţînd pe căpetenia răutăţii din cămările sufletului, totuşi îl lasă să ne cerceteze pe dinafară, ca omul înnoit, după Noul Testament, adică după Evanghelia lui Hristos, trăind în fapte bune şi în pocăinţă şi suportînd durerile şi exercitîndu-se prin ispitele duşmanului, să se pregătească spre primirea nestricăciunii şi a bunătăţilor viitoare din veacul cel nou» [28].

Euharistia însă aşează în adîncul nostru chipul trupului vieţii viitoare. La baza voinţei noastre de a ne mortifica cu Hristos, pentru a vieţui Hristos în noi, nu mai stă numai harul Botezului, ca iradiere de putere din Hristos cel răstignit şi înviat, ci însuşi trupul răstignit şi înviat al lui Hristos amestecat cu trupul nostru; stă trupul nostru asimilat în potenţă cu trupul răstignit şi înviat al lui Hristos. Transparenţa lui Hristos prin trupurile noastre este în curs de a deveni totală. Trupul nostru şi-a pierdut autonomia şi grosimea în adîncul său prin unirea cu trupul lui Hristos care el însuşi, în baza uniunii ipostatice şi a morţii

26. După Boris Bobrinskoy, *art. cit.*, p. 28.
27. Epistola III; P.G., CL, 329—340.
28. *Homilia ad Incarnationem Domini*, P.G., CLI, 213.

pe cruce, şi-a pierdut această autonomie şi grosime, iar prin înviere s-a spiritualizat. De aceea în antichitatea creştină Botezul era asemănat cu o baie a miresei înainte de nuntă, iar Mirungerea cu ungerea ei (deci cu o purificare mai lăuntrică) pe cîtă vreme Euharistia era asemănată cu unirea însăşi a miresei cu mirele [29].

Dar nici această moarte şi înviere mai ontologică nu e lipsită de un caracter etic. Prin Botez ni se comunică o putere etic-ontologică din Hristos care moare şi înviază; prin Euharistie ni se comunică trupul lui Hristos însuşi cu starea şi deci cu puterea Lui care a suportat moartea şi e transfigurat de înviere.

Sfîntul Maxim Mărturisitorul arată această legătură între Botez şi Euharistie spunînd că prin amîndouă ni se comunică dinamismul sau puterea transformatoare a morţii Domnului, dar într-un grad diferit: prin Botez căpătăm puterea omorîrii voii noastre pentru păcat, a aplecării voii noastre spre plăceri, deci puterea virtuţii pentru viaţa de pe pămînt; prin Euharistie, căpătăm puterea de a ne da chiar viaţa; căci chiar fiinţa noastră moare tainic (şi de trebuie şi vizibil) pentru Dumnezeu ca să ne umplem de viaţa Lui în viaţă. Prin Botez luăm asupră-ne ostenelile de bunăvoie pentru a învinge păcatul şi a dobîndi virtutea; prin Euharistie luăm puterea de a suporta şi încercările fără de voie şi chiar moartea pentru Hristos [30].

Nicolae Cabasila găseşte însă un rost între Botez şi Euharistie, pe linia creşterii puterii de-a muri şi învia tainic cu Hristos, Mirungerii. După el omul trebuie să primească darurile Duhului Sfînt înainte de a primi pe însuşi Vistiernicul acestor daruri sau comoara inepuizabilă de unde izvorăsc toate darurile [31]. Am zice că prin Botez şi Mirungere omul primeşte ca dintr-un locaş exterior-interior puterile lui Hristos, pe cînd prin Euharistie Hristos le iradiază în om întrucît le activează în trupul Său propriu. Căci trupul Său e amestecat cu trupul credinciosului.

Sfîntul Chiril al Alexandriei găseşte că Sfîntul Mir şi Euharistia sînt legate, cum era legată în timpul mielului pascal ungerea uşilor casei cu sîngele mielului, cu mîncarea mielului. Uşile sînt simţurile prin care se revarsă în inimă ispitele [32]. Prin Mirungere se realizează oarecum o sfinţire dinafară a eului nostru; prin Euharistie din eul nostru însuşi în care s-a sălăşluit Hristos.

M. Lot Borodine vede realizîndu-se prin cele trei Taine (Botezul, Mirungerea, Euharistia) cele trei trepte ale transformării omului: purificarea, iluminarea, desăvîrşirea [33]. Prin toate trei se înfăptuieşte deplin moartea şi învierea omului cu Hristos, prin toate se desăvîrşeşte transparenţa omului şi a Bisericii pentru Hristos, căci cu cît moare omul mai total cu Hristos, cu atît devine mai transparent pentru El. Odo Casel a remarcat şi el această relaţie a tuturor tainelor cu patima lui Hristos şi deci moartea omului prin ele, pentru ca să nu mai trăiască

29. Odo Casel, *Die Taufe als Brautbad der Kirche*, Jahrbuch f. Liturgiew. v. 1925, p. 114—116.
30. *Răspuns către Talasie*, 30, în «Filocalia» vol. III, p. 114.
31. Nicolae Cabasila, *Viaţa in Hristos*, trad. rom. de Teodor Bodogae, Sibiu, 1940, p. 79.
32. *Glaphira*, P.G., LXIX, 428.
33. M. Lot Borodine, *La grâce déifiante des sacraments d'après Nicolas Cabasilas*, în «Revue des Sciences philosophiques et théologiques» XXV anée (1936), p. 304.

în el decît Hristos: «Tainele au așadar o relație substanțială cu patima lui Hristos. Dar această relație cu patima nu e numai una morală, în sensul că sfintele semne ar distribui omului numai un punct al patimii. Creștinul, ca să devină un alter Christus, trebuie să retrăiască viața mîntuitoare a lui Hristos. De aceea taina trebuie să continue patima însăși în formă pnevmatică» [34].

În întemeierea acestei relații cu Hristos cel răstignit și înviat, Euharistia reprezintă momentul culminant. În vreme ce toate tainele ne dau posibilitatea să participăm în chip tainic la patima și viața lui Hristos, ea ne înfățișează această relație cu patima Lui în modul cel mai nemijlocit și mai clar, întrucît îl face pe Domnul prezent între noi în starea morții Sale, prezent în mod substanțial cu trupul și sîngele Său, adică pe «Christus passus et mortuus». Prin aceasta Euharistia este cu adevărat împărăteasa tuturor tainelor, izvorul tuturor tainelor [35]. Fără să ne pierdem ca persoane proprii, Euharistia ne unește cu Hristos în sensul că sîngele Lui, care se scurge din Trupul Lui pe cruce pentru a produce în acest Trup moartea și starea spirituală a învierii, trece în noi cu tendința de a produce în noi aceeași moarte și înviere. Hristos ca subiect ce moare și înviază devine subiectul producător de moarte tainică și înviere în subiectele noastre. Biserica se constituie și trăiește ca o pluralitate organică de subiecte, în mers spre moarte și înviere, avînd drept cap și izvor al acestei mișcări în ea pe Hristos și în acest sens fiind transparentă pentru Hristos. Sfîntul Ioan Gură de Aur afirmă că «noi nu putem avea partea noastră din sîngele care mîntuiește decît dacă atingem cu buzele noastre coasta dumnezeiască și nepătată» [36]. Iar Biserica Ortodoxă cîntă pînă azi în prima Miercure din Postul Mare: «Imnele mele cîntă răstignirea și rana pe care sulița a deschis-o în coasta dumnezeiască. Din ea beau eu în fiecare zi, o Hristoase, băutura nemuritoare, băutura sfințitoare» [37].

3. Dar toate aceste calități care fac Biserica transparentă pentru Hristos, o fac totodată *frumoasă și vrednică de respect și de iubire*. E o frumusețe de ordin spiritual. Biserica e frumoasă și vrednică de cinstire și de iubire prin smerenia, buna-cuviința și promptitudinea pentru slujire a membrilor ei. Sfîntul Ioan Gură de Aur vede frumusețea Bisericii în puritatea gîndurilor, simțirilor și voirilor ei și în preocuparea ei de mirele Hristos și de străduința de a-l imita în viața ei, în răstignirea ei împreună cu Hristos față de grijile egoiste și inferioare. Frumusețea Bisericii constă în transparența ei pentru Hristos în ambele sensuri. Frumusețea ei e frumusețea lui Hristos reflectat prin ea. «Deoarece a amintit de veșminte și de frumusețe (Ps. XLIV, 11, 13), ca să nu creadă cineva că e vorba de vreun veșmînt din cele materiale, adaugă zicînd: «Toată slava fiicei împăratului e dinăuntru» (Ps. XLIV, 15). Intră înăuntru, zice, înțelege frumusețea sufletului. Despre acestea ți se vorbește, fie că se spune de veșminte, fie de franjuri, fie de broderii de aur, fie de frumusețe, fie de aur. Cuvîntul se referă la cuge-

34. *Mysteriengegenwart, Jahrbuch f. Liturgiew VIII*, p. 165. 35. *Ibidem*, p. 286.
36. *Homilia IX de Poenitentia*. 37. Cîntarea 3.

tare, învățătura se referă la suflete, ceea ce se spune se referă la virtute... prin cuvîntul aur se numește virtutea... Ai văzut veșmintele cu franjuri ? Ai văzut haina de aur ? Ele înseamnă floarea feciorici. Acesta este veșmîntul Bisericii. Iar fecioara răstignită și izbăvită de cele prezente, ridicată peste grijile vieții și trecută dincolo de valurile ei, privind în fiecare zi la cer, are în ea bucuria Duhului, se desfată în veselie» [38].

Iar despre *cinstirea* de care se bucură Biserica prin aceste calități, atît din partea oamenilor, dar mai ales din partea lui Dumnezeu, Sfîntul Ioan Gură de Aur zice : «Vedeți Biserica cinstită de toți ?» (*Ps.* XLIV, 10, 14)... «De față a stătut împărăteasa, de-a dreapta Ta»... Privește ce cinste covîrșitoare. Privește ce demnitate înaltă. Pe cea călcată în picioare, pe cea trasă la cele de jos a ridicat-o la înălțime, ca să stea lîngă El... A stătut de față cu puterile slujitoare». Deși e creată, e făcută împărăteasă, e așezată la dreapta. Dar în Hristos, cum zice Sfîntul Apostol Pavel. Pentru că la dreapta se află Hristos și în El umanitatea noastră, devenită transparentă pentru frumusețile divine, pentru puritatea, bunătatea, blîndețea care curg din Dumnezeu prin umanitatea Lui personală și a trupului Său tainic. «Și împreună cu El ne-a sculat și ne-a așezat întru cele cerești, în Hristos Iisus» (Efes. II, 6). Iar Sfîntul Ioan Gură de Aur zice : «Deoarece capul nostru e sus, zice, iar noi sîntem trupul, capul aflîndu-se sus, și noi ne împărtășim de cinstea aceasta, chiar dacă ne aflăm pe pămînt». «În veșmînt aurit și înfrumusețat». Veșmîntul acesta e spiritual, dumnezeiesc și în el a fost îmbrăcată Biserica, sau fiecare din noi, prin Botez. «Acest veșmînt l-a țesut împăratul și cu el a îmbrăcat-o prin Botez». Frumusețea în care s-a îmbrăcat Biserica e frumusețea lui Hristos, e bunătatea și puritatea Lui. Din El iradiază peste Biserica unită cu El. «Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat» (Gal. III, 27). «Căci înainte de aceasta era goală și urîtă». «De cînd a îmbrăcat acest veșmînt, a fost ridicată la înălțimea aceea și s-a învrednicit de șederea de-a dreapta» [39]. Mai bine-zis căderea în păcat a îmbrăcat firea umană în haina urîtă a poftelor urîte și a pornirilor egoiste, încît adevăratul chip al firii noastre nu se mai vedea. Botezul a îmbrăcat-o în haina purității, a harului, a slavei divine care iradiază din umanitatea lui Hristos, scoțînd totodată la suprafață adevăratul chip al firii umane.

«Nu e atît de strălucitor soarele, nici lumina lui» [40]. Pentru că e mai strălucitoare firea umană restabilită în Dumnezeu și în minunata ei autenticitate, decît orice frumusețe a naturii. Frumusețea umanului restabilit în Biserică e destinată să rămînă în veci, pentru că iradiază din Hristos în care umanul e pe veci restabilit și îndumnezeit, pentru că prin frumusețea umanității Sale Hristos e în veci atrăgător. «Mai ușor se poate stinge soarele decît să dispară Biserica... Biserica e mai cinstită decît cerul. Căci cerul a fost făcut pentru Biserică, nu Biserica pentru cer. Pentru că cerul a fost făcut pentru om, nu omul pentru cer. Iar Hristos nu a luat trup ceresc, ci omenesc» [41]. Trupul omenesc al lui

38. *Explicare la Psalmi. Psalm 44*, la G. Bareille, *op. cit.*, t. IX, col. 215.
39. *Op. cit.*, col. 212.
40. *Coment. la Isaia*, cap. II la J. Bareille, t. X, col. 142.

Hristos nu a luat trup ceresc, ci omenesc»[41] Trupul omenesc al lui Hristos străluceşte de frumuseţea spirituală a purităţii, bunătăţii şi înţelepciunii nesfîrşite a lui Dumnezeu, care restabileşte şi înalţă minunata spiritualitate umană. Iar această strălucire se răspîndeşte din Hristos şi peste sufletele şi trupurile celor uniţi cu El, formînd Biserica. Prin aceasta Hristos «nu i-a făcut pe cei ce s-au botezat îngeri şi arhangheli, ci i-a prefăcut în fii iubiţi ai lui Dumnezeu»[42].

Menţionăm că Sfîntul Ioan Gură de Aur repetă de mai multe ori că frumuseţea şi slava Bisericii e interioară, e de ordin spiritual. Biserica se impune prin căutarea la cele cereşti, prin smerenia, răbdarea, cumpătarea, bunătatea, iubirea, slujirea ei, aşteptarea unui cer şi pămînt nou. Vorbind de acestea, Sfîntul Ioan Gură de Aur se referă cînd la Biserică în general, cînd la membrii ei, sau chiar la conducătorii ei. El nu vede Biserica ca o instituţie abstractă în afara persoanelor. «Vezi smerenia lui Iacov. A luat episcopia şi nu spune nimic în această împrejurare. Vezi marea smerenie a celorlalţi ucenici, cum îi cedează scaunul şi nu şi-l dispută. Biserica aceea era în cer, neavînd nimic lumesc, strălucind nu prin ziduri, nu prin marmură, ci prin rîvna celor ce o constituiau»[43]. Sau : «Biserica e mai asigurată ca Ierusalimul. Ea e asigurată nu de ziduri, nu de lanţuri şi porţi, ci e înconjurată de cruce şi de hotărîrea puterii dumnezeieşti»[44].

În acest sens, Biserica «e casa lui Dumnezeu pe vîrfurile munţilor». Căci puterea Bisericii a atins cerurile şi fiind ca o casă aşezată pe vîrful munţilor, este văzută de toţi. De aceea străluceşte tuturor oamenilor. «Şi se va ridica deasupra munţilor»[45]. Ea străluceşte tuturor, pentru că strălucirea ei reflectă strălucirea iubirii de oameni, a slujirii, a bunătăţii şi blîndeţii lui Hristos, a valorilor umane şi divine nemuritoare într-o mereu sporită revelare şi impunere în viaţa omenirii.

4. Biserica are o misiune *universală*. Ea arată în ea valori pe care sînt chemate să le realizeze membrii ei, care îi atrag pe toţi, ca spre adevărata realizare a umanului. Încorporîndu-le prin trăirea reală a lor, ea le face cu atît mai cuceritoare pentru cei mai mulţi, întăreşte năzuinţele celor mai mulţi spre realizarea lor. Prin Biserică Hristos însuşi înfăţişează umanul pe de o parte realizat la culme, pe de alta în mişcarea spre realizarea sa autentică şi arată omenirii în general chipul său adevărat pentru a fi realizat. Prin Biserică Hristos prezintă lumii umanul din Sine realizat la modul autentic şi arată totodată eficienţa lui în membrii Bisericii, iar prin aceasta îşi exercită înrîurirea asupra omenirii în general. De aceea, Biserica în totalitatea ei este casa lui Dumnezeu aşezată în văzul nostru ; este Hristos însuşi transparent prin cei ce s-au sădit în El, s-au îmbrăcat în El. Ea e chemată să împlinească porunca Mîntuitorului : «Voi sînteţi sarea pămîntului ; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra ?... Voi sînteţi lumina lumii. Nu poate să se ascundă cetatea aşezată pe vîrful munţilor, nici nu aprind făclia şi o

41. *Hom. IV la Osea*, la J. Bareille, t. X, col. 290.
42. *Hom. XII la Ev. Matei*, la J. Bareille, t. XI, col. 448.
43. *Hom. III la Fapte*, la J. Bareille, t. XIV, col. 416.
44. *Explicare la Psalmi, Psalm 147*, la J. Bareille, t. X, col. 32.
45. *Coment. la Isaia*, cap. II, la J. Bareille, t. X, col. 142.

pun sub obroc, ci în sfeşnic, ca să lumineze tuturor celor din casă. Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri» (Matei V, 13). Biserica are menirea să arate lumii numai fapte bune, ca fapte din puterea credinţei în Dumnezeu, ca fapte făcute prin puterea şi după exemplul lui Hristos. Prin aceasta reflectă practic şi eficient pe Hristos. Făcînd aceasta, împlineşte misiunea ei universală, arată şi ajută omenirea întreagă să meargă spre ţinta realizării ei.

Lumina Bisericii e lumina lui Hristos reflectată în ea. Hristos e lumina lumii prin învăţătura Sa, dar aceasta numai pentru că El însuşi e lumina lumii prin Persoana şi prin exemplul Lui, învăţătura Lui nefăcînd decît să tălmăcească Persoana Sa şi modul Său de a fi. Biserica e cetatea lui Hristos, care va fi luminată în viaţa viitoare de «slava lui Dumnezeu şi de Mielul care este făclia ei» (Apoc. XXI, 23). Dar Mielul e făclia ei încă de acum, deşi acum o luminează în interior în mod spiritual, dîndu-i înfăţişarea chipului Său chenotic, dar nu mai puţin spiritual, pe care l-a purtat cît a vieţuit în solidaritate cu chipul actual al lumii. Nici El n-a arătat înainte de înviere şi nu vrea să arate nici Biserica Sa înfăţişarea unei false şi inconsistente măriri exterioare, care în realitate este supusă morţii. Observăm că Apocalipsa declară că Mielul însuşi, deci Persoana lui Hristos e făclia Bisericii, nu vreo energie detaşată de El. Mielul însuşi e transparent acum prin înfăţişarea Bisericii, «un Miel care stă ca înjunghiat» (Apoc. V, 6).

Crucea înălţată pe vîrful locaşurilor bisericeşti, smerite totuşi, arată lumii întregi direcţia spre cer şi mijlocul de înălţare spre cer: moartea pentru pornirile inferioare şi egoiste, din puterea morţii lui Hristos. Pictura exterioară a bisericilor din Nordul Moldovei răspîndeşte chipul transfigurat al lumii viitoare.

Lumina lui Hristos se revarsă prin această prismă transparentă care e casa lui Dumnezeu. De pe această smerită înălţime şi în lumina care cade din cer asupra ei şi prin ea se revarsă peste toate, ea le vede toate în sensul lor adevărat, îmbrăcate în acest sens unitar şi suprem. Lumina aceasta îi îmbrăţişează pe toţi şi prin ea Biserica însăşi îi îmbrăţişează în interesul şi dragostea ei pe toţi. Mai mult, Biserica se înţelege pe ea însăşi în legătură cu lumea înteagă şi cu străduinţele ei, vede frumuseţea luminii cereşti numai întrucît ea luminează peisajele spirituale ale lumii, în continuă îmbogăţire prin eforturile omeneşti. Căci o lumină care nu luminează nimic, nu e văzută nici ea însăşi. Frumuseţea Bisericii pune în relief frumuseţea lumii şi cîştigă ea însăşi din frumuseţea în continuă creştere şi îmbogăţire spirituală a lumii. Există o interdependenţă între Biserică şi lume, pentru că Dumnezeu însuşi creînd lumea şi-a făcut dependentă de lume revelarea Sa, în forma accesibilă spiritului uman.

Biserica gîndită din veci în planul lui Dumnezeu cu privire la lume, a primit primul ei fundament în unitatea între oameni întreolaltă şi între ei şi Dumnezeu în Paradis. Dar acest fundament slăbit prin păcat, a fost refăcut şi perfecţionat prin Hristos în care Dumnezeu s-a unit în mod nedespărţit cu omul şi pe toţi oamenii i-a unit virtual cu Sine.

Ea e menită să ducă la actualizare deplină unirea lui Dumnezeu cu toţi oamenii. «Astfel văzută, Biserica apare înaintea noastră ca un întreg... unind divinul cu umanul..., pe îngeri şi pe sfinţi, duhurile drepţilor ajunşi la desăvîrşire şi pe credincioşii trăitori pe pămînt (Apoc. VII, 9), sub un singur Cap: Hristos, a cărui lumină dumnezeiască îşi răspîndeşte razele ei şi luminează toate adîncurile veacurilor şi mileniilor înainte de Întruparea dumnezeiască, întrucît puterea jertfei lui ispăşitoare şi harul Lui răscumpărător se întinde nu numai pînă în prezent şi în viitor pînă la sfîrşitul lumii, ci de asemenea şi în cel mai depărtat trecut, cuprinzînd pe toţi cei puşi de la întemeierea lumii în cartea vieţii Mielului celui înjunghiat» (Apoc. XIII, 8) [46].

«Biserica vine de la Dumnezeu şi sfîrşeşte şi îşi află odihna în Dumnezeu; ea porneşte de la Dumnezeu şi se întoarce în Dumnezeu, pentru a fi la sfîrşit deplină şi pentru a fi luminată şi slăvită în Ierusalimul ceresc şi unită cu Împărăţia cerească a lui Dumnezeu, cea fără de sfîrşit, infinită, avînd singură caracterul eternităţii, sub Dumnezeu Împăratul comun al tuturor, ca «Dumnezeu să fie totul în toate» (I Cor. XV, 28) [47].

---

46. Ioan Karmiris, *The Ecclesiology of the Three Hierarchs*, în «The Greek Orthodox theological Review», nr. 2, 1960—1961, p. 184. 47. Ibidem, *art. cit.*, p. 182.